

si quis manduraverit septem dies pœniteat (*Burchard*, *ixx*, 106).

XXXI. Si casu, dum ad eum sacerdos invitatus veniet, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrœnesi inventus fuerit, dent testimonium hi qui cum audierant, et sic accipiat pœnitentiam, et si contiuo creditur moriturus, infundatur ori ejus eucharistia, et in Domini pendeat arbitrio. Si supervixerit, commoneatur a supradictis testibus petitioni suæ satisfaciendum, et subdatur pœnitentiæ tempus (*Burchard*, *xviii*, 19).

XXXII. Item placuit ut hi qui sibi ipsi aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut subpendium, aut quolibet modo violentiam inferunt

Concinnatum ex sanctis Patribus veterumque conciliorum canonibus a venerabili, ut volunt, Beda libellum pœnitentialem judiciis Gregorii III papæ subjecissemus tanquam huic maxime loco convenientem. Verum cum a regio collectore in Luparea editione Egberti Eboracensis archiepiscopi excerptio- nibus adnexus sit, nos illius ordinem interturbare noluimus hac in antecessum admonitione contenti. Illi porro plura ad marginem pagellarum inscripsimus ex Antonii Augustini archiepiscopi Tarraconen-

mortis, nullus in oblatione commemorationem faciat eorum, neque cum psalmis eorum corpora ad sepul- turam deportentur. Multi enim hoc sibi per ignoran- tiam usurparunt. Similiter et de his placuit qui pro suis sceleribus puniuntur.

XXXIII. Episcopus, presbyter, aut diaconus, si gradu suo injuste dejectus, in secunda synodo inno- cens reperiatur, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat. Quod si episcopus fuerit, recipiat coram altare de manibus episcoporum ora- rium et planetam; si diaconus, orarium et albam: subdiaconus patenam, et calicem. Sic et reliqui gra- dus ad reparationem sui suscipiant quæ cum ordi- narentur perceperant *.

sis annotationibus selecta. Addidimus quoque ejus- dem Egberti dialogum brevem de institutione eccle- siastica per interrogationem et responsonem, anno 1664 editum, primo Dublinii, cum duabus Bedæ epi- stolis a Joanne Waræo equite aurato. LABBE. — Libros pœnitentiales quibus alludit præcedens annotator damus: unum inter S. Egberti opera in hoc ipso tome, alterum vero inter Ven. Bedæ opera quæ continen- tur sequentibus tomis. EDIT.

ANNO DOMINI DCCXLVII

S. BONIFACIUS.

MOGUNTINUS EPISCOPUS ET MARTYR.

NOTITIA HISTORICA IN S. BONIFACIUM.

(Fabric. Bibl. med. et inf. ætatis.)

Sanctus Bonifacius, Winifridus, Devoniensis An- C glus, ordinis Benedict., archiepiscopus Moguntinus ab anno 745 ad 754, et Germanorum apostolus. Quidquid enim ante eum alii præstiterint, maxima propugnata et instaurata per Germaniam Christianæ religionis gloria penes Carolum M. imperatorem et Bonifacium manet. Bonifacius sane quidquid erat inter Rhenum et Visurgim populorum, in primis Frisios, Christianam fidem docuit; qui vero Christiana sacra- menta ante receperant, hos confirmavit, iisque discipli- nam ac leges ecclesiasticas sanxit. Hæc vere Hermannus Conringius, tomo II Operum, pag. 701; cui ad- dendos illustris Hermannus Bunau, tom. II Historiæ imperii Germanico idiomate editæ, pag. 295, qui etiam, pag. 300, notat ab hoc Bonifacio primum, an. 752, unctum Pipinum, regem Francorum, quem D deinde, an. 754, iterato unxit Stephanus III papa, absolutis ab homagii Childerico III præstiti obliga- tione Francis. De hoc Bonifacio conferenda in primis Acta sanctorum, 5 Jun., tomo I, pag. 452 seq., ubi,

præter vitam scriptam a Willibaldo, habes, pag. 477, etiam scriptam a presbytero sancti Martini Ul- trajectensis, et, pag. 481, a quodam Monasteriensi. Othlone (a) labor, qui Willibaldum facilliore stylo exposuit, et in duos libros distinxit, exstat etiam apud Surium, 5 Junii. Plura Nicolaus Serarius, libro tertio rerum Moguntinarum, et ad eum notæ Georgii Christiani Joannis. Videsis etiam vitam sancti Stur- mii apud Surium, 17 Decembr.; sancti Lebuini, 12 Novembr., et sancti Willibrordi, 7 Novembr., et scriptores quos laudavi in libro de Propagatione lucis evangelicæ, cap. 19. Sancti Bonifacii et ad eum scriptæ Epistolæ cLII, editæ cum notis a Nicolao Se- rario, Mogunt. 1605, in-4°, et in Bibliothecis Pa- trum Parisiensibus et Coloniensibus supplemento, tom. II, pag. 48, et tomo VIII, et Lugdunens., tom. XIII. Epistola ad Zachariam papam, an. 745, de causa Adelberti Galli et Clementis Scoti, in Usserii Episto- lis Hibernicis, pag. 44, cum Zachariæ Epistolis ad Bonifacium. Statuta xxxvi, ex vetusta canonum Col-

(a) Adde Mabillon., Analect., pag. 207, Editionis novæ in-foi.

S. BONIFACIUS MOGUNT. EPISCOPUS.

ms. Corbeiensis monasterii in Spicilegio A Vet. Monum., tom. IX, pag. 187, etc. Ex his tamen sermo decimus quintus idem omnino esse cum quinto facile crederetur; nam eadem utrinque eodem ordine, et sæpe iisdem verbis, recurrunt, quamquam et alia quædam altrinsecus intermiscuntur, quæ in altero non leguntur. Quo tempore singulæ epistolæ sancti Bonifacii scriptæ sint, cum in Editis mendosæ temporis notas præferant, ego scripta diserte investigatione investigavi. Exstat in Concilior. Supplem., tom. I, pag. 551. Mansl.]

ms. Corbeiensis monasterii in Spicilegio A Vet. Monum., tom. IX, pag. 187, etc. Ex his tamen sermo decimus quintus idem omnino esse cum quinto facile crederetur; nam eadem utrinque eodem ordine, et sæpe iisdem verbis, recurrunt, quamquam et alia quædam altrinsecus intermiscuntur, quæ in altero non leguntur. Quo tempore singulæ epistolæ sancti Bonifacii scriptæ sint, cum in Editis mendosæ temporis notas præferant, ego scripta diserte investigatione investigavi. Exstat in Concilior. Supplem., tom. I, pag. 551. Mansl.]

OBSERVATIONES PRÆVIÆ

IN SEQUEM S. BONIFACII DUPLICEM VITAM.

(Mabill. Act. SS. Ben. sæc. III, p. 2.)

1. Quem Anglo-Saxones patria lingua Winfridum seu Winfrithum, Latini dein molliori vocis sono Bonifacium Bonifaciumve appellavere, eum varii commendaverunt scriptores. Primus occurrit Willihaldus ejus discipulus, idem ipse (ut videtur) Eistetensis episcopus primus, qui libro singulari præceptoris sui gesta complexus est. Ruthardus deinde monachus, Fulda Hirsaugiam missus, *duobus libris heroico carmine sancti martyris passionem scripsit*, ut prædit Trithemius in Chronico Hirsaugiensi. Ruthardus floruit principatu Ludovici Augusti, qui cum Ruthardum post mortem Haimonis episcopi vellet in locum ejus Halverstadensis Ecclesie ordinare pontificem, consentire non vit, dicens notabile verbum: — *Da episcopatum alteri qui sit idoneus, ego quietem vitam regularis et studium Scripturarum omnibus divitiis et honoribus mundi incomparabiliter duxi preferendum*. Tertius Vitæ Bonifacianæ scriptor est Othlonus monachus. Quartus anonymus quidam, cœnobii Fuldensis (ut videtur) monachus. Hic duplicem damus de sancto Bonifacio scriptionem, Willibaldi scilicet atque Othloni, quod utraque ad perfectam gestorum ejus notitiam necessaria videatur. Agunt præterea de sancto Bonifacio Lupus, in Actis sancti Wigberti abbatis; Liendgerus, in Vita sancti Gregorii abbatis et rectoris Ecclesie Trajectensis; Ratbodus ejusdem Ecclesie antistes, testante Trithemio, in libro de Scriptoribus ecclesiasticis; Joannes Gerbrandus, Joannes de Beka et Willelmus Heda in historiis suis; quibus præferendus Rabanus Maurus, qui carmen quoddam de sancto Bonifacio composuit. Quin etiam e Lutheranis Joannes Leznerus ejusdem sancti martyris Acta Germanico idiomate vulgavit illustravitque. De Willibaldo, Othlono et anonymo hic pauca præmittenda.

2. Willibaldus, Vitæ Bonifacianæ scriptor primarius, ætatem suam indicat in præfatione quam Meungo Wirtzburgensi et Lullo Moguntiacensi episcopis, Bonifacii discipulis, nuncupat, ubi se ipse *presbyterum* vocat. Hinc dubium oritur, an Willibaldus iste sit Willibaldus Eistetensis episcopus primus, Bonifacii item discipulus, maxime cum hujus Vitæ conditor Willibaldus, agens de episcopali ordinatione Willibaldi et Burchardi, *eos bonæ industriæ viros* appellet, modestius forsitan de se dicturus, si ipse fuisset Willibaldus. Christophorus Browerus, in observationibus ad Acta sancti Gregorii rectoris Trajectensis, alia in hoc dubium conjicit argumenta minoris momenti. Existimo tamen Willibaldum Eistetensem episcopum istius scriptionis auctorem esse, ut qui, paucis cum Bonifacio annis commoratus, *notus ab aliis accepta*, quam visa a se relata dicitur. *Nec obstat quod presbyteri duntaxat*

Usurpat nomen, quod et ipsum solum ei tribuit Notkerus, in Martyrologio, Nonis Junii. Nec modestia leges excedit, dum se simul et Burchardum *bonæ industriæ viros* appellat, quod elogium potius ad Bonifacii ordinantis, et Burchardi, quam sui ipsius commendationem adhibuit. Deique in calce Vitæ: se scriptæ hanc clausulam ipse apposuit: *Ego Willibaldus episcopus*, etc.

3. Inferior ætate fuit Othlonus, qui illustrandæ sancti Bonifacii gestis bonam navavit operam, conquisitis ac relictis ipsius Bonifacii alicrumque epistolis, quæ ad rem pertinere videbantur. Othloni nomen, quod diu latuerat, Henricus Canisius in Reddorsensis monasterii Codice ms. deprehendit in hæc verba: *Incipit prologo venerabilis presbyteri Othloni et M. S. cœnobii Bonifacii in Vitam ipsius*, id est prout Canisius divinavit, *monachi cœnobii sancti Bonifacii*. Monachum fuisse Othlonum satis patet præfatione, dum non solum *fratres Fuldenses* vocat sed et se ipse illosque et *infimos et spectaculum cæcis mundo* ait. Germanus natione fuit, ut constat libri primi cap. 58. *Nostra autem dico*, inquit, *pro patribus nostris, Germanis scilicet, saltem scripsit Bonifacius*. Non tamen Fuldensis cœnobii fuisse videtur, quod Fuldenses monachos in præfatione alloquens, *cœnobium vestrum* nominat. Semen ex aliquo monasterio sancti Bonifacii, *Patronum nostrum* appellat. Othlonus vixit ei initium sæculi XII, ex prologo Vitæ, quam in libris distinguit.

4. Ruthardo prætermissis, cujus libri duo prodierunt in lucem, pauca dicenda de auctoris lucubratiōe in ms. Codice Compendiensi ab his verbis: *Postquam gens Anglorum in cœnobio sancti Gregorii pontificis Romanæ urbis dogmam lucubrationem ex integro reddere non est operæ pretium, tum quia deficit in notitia quia nonnullis mendis respersa est. Bonifacius dem ex Britannia in Frisiam profectus describit, ommissa reversione in patriam. Nam Bonifacii peregrinationem Romanarum vitam cum sancto Willibrordo operam Quædam tamen in notis et in appendice ex eo auctore adducimus.*

5. Bonifacii sanctionem prædicantem scriptores, Wandalbertus, Usanus, Ado, et Notkerus. Wandalbertus hæc Nonis Junii:

Nonis antistes fulget Bonifacius, Angli Editus, ad Christum Oceani qui traxit i Frisiam puro submitteus colla lavacrum

6. Anglo-Saxonem fuisse Bonifacium tam ex Hibernia ortum, ut voluit M